

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2019

GAEILGE – ARDLEIBHÉAL – PÁIPÉAR II

(90 marc)

DÉARDAOIN, 6 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 3.30

Ceist 1. Léigh an sliocht athchóirithe seo bunaithe ar an scéal **An Slogaire Ama** le Seán Mac Mathúna. Freagair **trí cinn** de na ceistanna a ghabhann leis. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó as B**.

Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

(15 mharc)

An Meaisín Ama

1. Is déagóir spráíúil, croíúil é mo chara, Amobi Adebayo. Tháinig sé agus a mhuintir ón Nigéir chun cónaithe in Éirinn in 2005. Chuir siad fúthu i mBaile na gClog agus is aoibhinn leo na daoine atá ina gcónaí ann. Tá tréith amháin ag Éireannaigh, áfach, nach maith le Amobi. 'Ní bhíonn go leor ama ag Éireannaigh riamh chun rudaí a dhéanamh. Bíonn brú ama orthu an t-am ar fad,' a deir Amobi. Ag gabháil leithscéalta a bhíonn Éireannaigh go rialta. 'Níl an t-am agam,' a deir duine amháin. 'Tá mé róghnóthach,' a deir duine eile. Lena cheart a thabhairt dó is fear óg domhain é Amobi Adebayo. Tá réiteach ar gach fadhb ach cur chuige i gceart, an dearcadh atá aige. Rud eile faoi is duine an-ábaltá é.

2. Le tamall anuas bhíomar cinnte go raibh rud éigin ar bun ag Amobi. Chonaiceamar é ag dul ó theach go teach ag bailiú sean-trealamh cosúil le ríomhairí, fóin phóca, uaireadóirí agus fearais dhigiteacha eile. Murar leor sin mar chúis amhrais, chaith Amobi seachtain le linn na laethanta saoire thuas ag an Lárionad Athchúrsála ag póirseáil agus ag ransú trí na hearraí leictreacha. Le linn na tréimhse sin níor fhreagair sé téacsanna, glaonna fóin ná teachtaireachtaí, cé go bhfuil spéis mhór aige sna meáin shóisialta. Shíleamar go raibh sé sin ait.

3. 'Tá Amobi sa tseid ar chúl an tí. Ní féidir le haon duine cur isteach air,' a deireadh a mháthair go cneasta linn ag doras a thí. Sheasamar taobh amuigh de theach Amobi cúpla uair. Chuireamar cluas le héisteacht orainn. Chualamar an chleatrail agus an fothram ag teacht ó chúl an tí. Tar éis seachtaine nó mar sin, áfach, rinneamar dearmad air agus níor labhraíomar faoi a thuilleadh. Ansin lá amháin tharla rud aisteach.

4. Bhí sé ceathrú chun a ceathair tráthnóna amháin nuair a stop gach gléas ama i mBaile na gClog. Níor bhog lámh uaireadóra ná figiúr digiteach. Bhí rang tíreolaíochta ar siúl sa scoil. Bhí cúig nóiméad fágtha. Rinne an múinteoir an Sahára. D'fhéach sí ar an gclog. Bhí cúig nóiméad le dul fós. Rinne sí an Kalahari. Ansin rinne sí an Amasóin. Bhí sí díreach ag béal na hAmasóine nuair a thosaigh na daltaí ag titim ina gcodladh. Thit an múinteoir ina codladh freisin. Ar fud an bhaile ní raibh teilifís ná raidió, clog ná uaireadóir, fón ná ríomhaire ag obair. Bhí sé ceathrú chun a ceathair i ngach áit. Thíos ag an monarcha bhí rí-rá agus ruaille buaille. Ní thabharfadh an bainisteoir cead do na hoibrithe dul abhaile.

5. Tar éis tamaill bhí gleo amuigh ar an tsráid. 'Tá cloig an bhaile stoptha,' a dúirt garda. 'Cá bhfuil Amobi Adebayo?' Rith an garda agus an slua go teach Amobi. Chuaigh an garda isteach an taobhgheata. Isteach leis sa tseid. 'Múch an meaisín sin,' a dúirt an garda. Rinne Amobi mar a dúradh leis. Chualamar mar a bheadh seantraein ghaile ag stopadh. Thosaigh gach clog agus fearas ama ag obair arís. Lig Baile na gClog osna faoisimh as. Ansin d'imigh gach duine abhaile. Tamall ina dhiaidh sin bhí Amobi Adebayo ag féachaint amach an fhuinneog. Ní raibh duine ná deoraí le feiceáil ar na sráideanna. Sháigh sé a lámha i bpócaí a bhríste. Shearr sé a ghuailí. D'iompaigh sé ón bhfuinneog. 'Is deacair daoine a shásamh,' a dúirt sé leis féin.

(Athchóiríodh an buntéacs lena chur in oiriúint do chuspóirí na measúnachta gan é a chur i gcead an údair roimh ré.)

Ceisteanna (iad ar cómharc)

A (Buntuisctint)

- (i) Luaigh tréith **amháin** atá ag Éireannaigh nach maith le Amobi Adebayo. **(Alt 1)**
- (ii) Cén fáth ar sheas an t-údar taobh amuigh de theach Amobi cúpla uair? **(Alt 3)**
- (iii) Cad a tharla nuair a mhúch Amobi an meaisín? **(Alt 5)**

B (Léirthuisctint Ghinearálta)

- (i) Déan cur síos gairid i **d'fhocail féin** ar an ngreann atá sa sliocht.
- (ii) Déan cur síos gairid i **d'fhocail féin** ar an saghas duine é Amobi Adebayo.
- (iii) Déan cur síos gairid i **d'fhocail féin** ar Bhaile na gClog.

Ceist 2. Freagair **A** nó **B** anseo.

(15 mharc)

A

- (i) Ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an *t-ábhar* céanna i gceist ann is atá sa sliocht i **gCeist 1**.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin *ábhar* sin.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil sa sliocht i **gCeist 1** faoin *ábhar* sin agus a bhfuil faoin *ábhar* céanna sa saothar atá ainmnithe agat.

B

- (i) Maidir le do rogha ceann **amháin** de *na hábhair* seo a leanas, ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an saghas sin *ábhair* i gceist ann.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

(a) An Fharraige

(b) Spórt

(c) An Scoil

(d) An Óige

(e) An tSeanaois

(f) Gadaíocht

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin *ábhar* atá roghnaithe agat.

Nóta: I gcás **A** nó **B** thuas, tá cead agat chomh maith dráma Gaeilge a ainmniú ar ghlac tú páirt ann le linn do chúrsa.

Ceist 3. Léigh an dá dhán thíos: **Litreacha** le Mícheál Ó Ruairc agus **An Páiste Deiridh** le Réaltán Ní Leannáin. Freagair **trí cinn** de na ceistanna a ghabhann leo. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A** nó as **B**.

Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

(15 mharc)

Litreacha	An Páiste Deiridh
1. Faighim litreacha uait gach aon oíche anois, ó áiteanna chomh fada 4. ó bhaile le Rio de Janeiro; litreacha agus cártaí poist, agus tú ar do chamchuairt dhomhanda; litreacha gan síniú, gan seoladh orthu. 8. Aithním do pheannaireacht bheag néata, d'abairtí gonta, do thagairtí indíreacha domsa. Faighim boladh do chumhráin ó na leathanaigh. Le gach focal a léimse 12. titim i ngrá leat arís agus arís eile. Ach titeann na deora ó mo shúile nuair a thuigim nach bhfeicfidh mé 15. arís choíche an lámh a scríobh.	1. Is mé i mo shuí anseo i seomra mo mhic, tá mé ciúin ionam féin. Braithim binneas éin 4. agus glaine earraigh i mbarr an tí. Tarraingím anáil isteach agus cloisim a gháire is a ghlór. Ligim anáil amach 8. agus braithim an seomra fuar. Rinne sé nead bheag dó féin anseo i mbarr an tí, go dtí gur oscail sé a sciatháin 12. is gur imigh sé uainn mar ba dhual. Inniu tá mé suaimhneach is na héin amuigh agus an ghrian ag lonrú 16. anseo i mbarr an tí fholaimh.

(Athchóiríodh na buntéacsanna lena gcur in oiriúint do chuspóirí na measúnachta gan é a chur i gcead na n-údar roimh ré.)

Ceistanna (iad ar cómharc)

A (Buntuisctint)

- (i) Luaigh a bhfuil ar siúl ag an duine atá ag scríobh chuig an bhfile sa dán *Litreacha*.
- (ii) Cén áit sa teach a bhfuil an file sa dán *An Páiste Deiridh*?
- (iii) Cén chaoi a n-aithníonn an file an duine atá ag scríobh chuige sa dán *Litreacha*?

B (Léirthuisctint Ghinearálta)

- (i) Scríobh cuntas gairid i **d'fhocail féin** ar chosúlacht **amháin** atá idir an dá dhán.
- (ii) Scríobh cuntas gairid i **d'fhocail féin** ar íomhá **amháin** atá sa dán *An Páiste Deiridh*.
- (iii) Scríobh cuntas gairid i **d'fhocail féin** ar mhothúchán **amháin** atá sa dán *Litreacha*.

A

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *ábhair* i gceist ann is atá i do rogha ceann **amháin** den dá dhán i g**Ceist 3**.

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil faoin gcineál sin *ábhair* sa dán atá ainmnithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file an *t-ábhar* sin os ár gcomhair.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil faoin *ábhar* úd sa dán atá roghnaithe agat as **Ceist 3** agus a bhfuil faoin *ábhar* céanna sa dán atá ainmnithe agat.

B

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil do rogha ceann **amháin** de *na hábhair* seo a leanas i gceist ann.

Ní mór teideal an dáin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(a) Ainmhí	(b) Éan	(c) Duine
(d) Teach	(e) Aimsir	(f) Timpeallacht

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa dán sin faoin *ábhar* atá roghnaithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file síos ar an *ábhar* sin.

Ceist 5. Freagair **A** nó **B** nó **C** anseo thíos.

A

D'fhreastail tú ar ócáid mhór spóirt le déanaí.
Scríobh litir chuig do chara faoin ócáid sin.

I do litir luaigh

- an ócáid mhór spóirt **agus** an áit a raibh an ócáid sin ar siúl ann
- **dhá** phointe eolais faoi na daoine a bhí ag glacadh páirte san ócáid
- pointe **amháin** faoi rud greannmhar a tharla ag an ócáid.

B

Bhuaigh tú duais i gcomórtas le linn Sheachtain na Gaeilge.
Scríobh litir chuig do chara faoin ábhar sin.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoi Sheachtain na Gaeilge
- **dhá** phointe eolais faoin gcomórtas
- rud **amháin** faoin duais.

C

Tá bruscar caite ar fud na háite i do cheantar féin.
Scríobh an litir a chuirfeá chuig eagarthóir nuachtáin faoin scéal.

I do litir luaigh

- dhá **fháth** a mbíonn bruscar caite ar fud na háite
- **dhá** bhealach ar féidir méid an bhruscair a laghdú
- bealach **amháin** a scriosann bruscar an timpeallacht.

Leathanach Bán

Leathanach Bán